

Eesti kodanlike natsionalistide viimne põhiseadus

J. Mark

Eesti rahvas on kodanlikus Eestis viie aasta jooksul (1932—1937) läbi teinud neli rahvahääletust põhiseaduse küsimuses. See põhiseaduse kriis oli Eestis valitseva üldise poliitilise kriisi väljendusvormiks, mis oli välja kutsunud majanduskriisi poolt; viimane omakorda tekkis ja arenes ülemaailmse majanduskriisi ja kapitalismi üldkriisi taustal, kus „koodanluse püüab leida väljapääsu olukorrast fašismi edasises rakendamises sisepoliitika alal, kasutades selleks ära kõik reaktsioonilised jõud, kaasa arvatud ka sotsiaaldemokraatia“ (Stalin).

Kriis tungis Eestisse siis, kui suurimad tsaarigaegsed vabrikud ja tehased olid lammutatud, mets ja maa kodanluse ja kulakluse vahel jagatud, Venemaalt saadud 15 miljonit kuldrubla, Rootsi tikustrusti ja Rahvasteliidu laen ära kulutatud.

„Tühi toob tüli majja“ — ütleb eesti vanasõna. Isegi eesti kodanluse ideoloog Laaman on sunnitud tunnistama, et „majanduskriisi tulekul sai Riigikogu otsekohe klassivõitluse tallermaaks“. Selle „klassivõitluse“ loomus seisab üksikute kapitalistide rühmade omavahelises kisklemises kriisi tõttu vähenedes kasumite pärast ja kodanluse ühises võitluses töötavate rahvahulkade vastu.

Kriis algas teatavasti põllumajanduses. Kahe aastaga (1930—1932) langes põllumajanduse kogutoodangu väärtus 40%, tööstuse kogutoodangu väärtus 24%. Eesti väliskaubandus saavutas 1932. a. oma madalpunkti: võrreldes 1928. a. ta langes kolmekordselt. Eriti suur oli põllumajanduse ekspordisaaduste langus. Võrreldes 1928. a. hindadega langes või 61%, kanamunad 73%, lina 73%, kartul 69% ja peekon 43%. Põllumajanduse ekspordisaaduste hinnad olid 4 aasta jooksul langenud 43—73% võrra.

Hindade langusele järgnes maksujõuetuse ja oksjonite laine. Kasvas tohutul tööpuudus. 1931.—1932. a. kuulus ligi 7% täiskasvanud rahvastiku üldarvust töötute hulka.

Majanduskriisi „põhendamiseks“ annab valitsus suurtalunikule teraviljakaitseaduse, tööstusele monopolid, suurkaubandusele sisseveolitsentsid, pankadele moratooriumiseaduse.

Teraviljakaitseadus oli suurtalunike kaitse seadus. 140 tuhandest talust müüs riigile rukist kõigest 14 tuhat talu, kuna kehvikud olid ise peamiselt rukki ostjad. Rukis, mille eest riik maksis 17,5 senti kilo, müüakse suurtalunikule teraviljakaitse-monopoli likvideerimisel kahe aasta pärast tagasi

TARTU ÜLIKOGU
RAAMATUKOGU

ARHIIVKOGU

5,5 sendi eest. Kuna tööline ja kehvik pidid maksma leiva eest kolmekordset hinda, kingitakse hallparuneile ja veskiomanikele 2—3 miljonit krooni.

Riigikogu poolt võetakse 6. novembril 1931 vastu seadus, mille järgi üksikute kaupade sisseveoõigus kuulub ainult riigile. Nende kaupade hulka kuulusid suhkur, piiritus, teravili, nafta, bensiin, kivisüsi, seep, sool, põllutöömashinad, jalgrattad, mootorrattad, siidriie ja terve rida tarbekaupu. Kuid riik ei kasuta seda sisseveo-ainuõigust, vaid annab selle edasi üksikuile suur-ettevõtetele, kes kasutavad olukorda hindade üleskrüvimiseks. Selle tagajärjel tekivad „käärid“ põllumajanduse lõukade müügiainete ja tööstuskaupade hindade vahel; võrreldes tööstussaaduste endise hinnatasemega langevad põllumajandussaaduste hinnad 33% võrra.

Nende tööstus- ja kaubandusmonopolide tõttu pidi tööline maksma tekstiil- ning teiste tarbekaupade eest kolmekordset hinda, et vähesed töösturid võiksid veel rohkem kapitali paigutada välismaa pankadesse.

Nende abinõude tulemusena monopolistlike ühingute võim kõveneb. Vahekasusid ja riiklikke juurdemakse lõikavad igasugused monopolistlikud kondised: „Eesti Lihaeksport“, „Munaeksport“, „Võieksport“, „Riiklik Teraviljamonopol“ ja terve rida teisi.

Teravnenud võitluses kasumite eest ei unusta üksikud kodanluse rühmad oma ühist vaenlast, kelle arvel nad tahtsid saavutada väljapääsu majanduslikust kriisist. Eestis algab üldine rünnak töölisklassi vastu. Ennekõike alandatakse tööpalku ja ülearused töölised visatakse tänavale. Suurenenud tööliste reservarmee omalt mõjutab veel töötavate tööliste palgataset: seda surutakse pidevalt alla. Mõnele sajale töölisele korraldatakse nn. hädaabitööd. Kodanlik valitsus otsustab, et hädaabitöödel töötasu „peab olema neljandiku võrra vähem tööturu tasust, et hoida ära tungi muude tööde juurest hädaabitöölise ja seega võistlemist eramajandusega.“

Väiksemalt riigiametnikelt nõutakse „ohvreid“ isamaa nimel: „Need ametnikud, kes saavad alla 90 krooni,“ ütleb K. Leps Riigikogus, „neid on kõige rohkem — need ei ole kõige vähematki ohvrit toonud.“

Majanduslik kriis vapustab sügavalt poliitilist elu ja kutsub esile terava poliitilise kriisi. 1932. aastast peale ei kesta ükski valitsus enam kauem kui 4—5 kuud. Valitsuskriiside lahendamine muutub ikka raskemaks. Iga erakond püüab „lehmakauplemise“ teel säilitada ja kõvendada kriisi olukorras oma positsioone. Seda peab tunnistama isegi Laaman, kes kirjutab: „Kuna majanduslikud soodustused väga kõrgel määral sõltusid poliitilisest võimust, siis tekkis majandushuvidel tarve (!) vältida poliitilise võimu liiga sagedast vaheldumist, lõpuks koguni — vältida üldse võimu vaheldumist“. Võimu tugevdamist kodanlus muidugi mõistis ehtkodanlikul viisil: iga hinna eest säilitada kodanluse ainuvõim.

Selline ainuvõim oli kodanliku „iseseisvuse“ sünnist peale eesti kodanlusele kindlustatud. Kogu kodanliku „iseseisvuse“ kestel valitses kodanlus kahe seadusega: revolutsioonilise töölisklassi jaoks kehtis — kaitseisukorra seadus, kodanluse jaoks — „kõige demokraatlikum põhiseadus maailmas“.

„Vähemuse kaitset,“ ütleb Lenin, „saab kodanliku demokraatia järgi ainult teine kodanlik partei, proletariaadile langeb osaks igas tõsisel, sügaval, põhilisel küsimuses „vähemuse kaitse“ asemel sõjaseisukord või pogrommid.“

See Lenini väide, mis klassikalise selgusega tabab kodanliku demokraatia olemust, leiab esijoones kinnitust niinimetatud „normaalseis“ tingimusi, kus kodanlusele on kindlustatud tema kasumid, ja töölisklassi ei haara revolutsiooniline laine. Ent kriisi — eriti suurte majanduslike vapustuste ajal, ja kriis 1929.—1933. a. oli üks suuremaid selliseid vapustusi — haaran monopolistlikku kapitali tung valitseda ühe erakonna, muidugi teada kodanliku reaktioonilise erakonna abil selleks, et kindlustada monopolistlikule kapitalile tema kasumid, tugevdada kodanluse diktatuuri töölisklassi ja töörahva katsete vastu maha raputada kodanlik ike.

Ka Eestis asuvad kriisi tingimusi valitsevad monopolistlikud ühingud tööstuse, kaubanduse ja põllumajanduse alal, erakonnad Riigikogus ja vapsid väljaspool Riigikogu võitluse ühe erakonna ainuvõimu pärast. Kodanlikus Eestis avaldub see poliitiline võitlus võitluses põhiseaduse muutmise eest.

Mispärast avaldub poliitiline kriis Eestis just põhiseaduse muutmise vormis? Sellepärast, et kodanlusel oli vaja likvideerida need kodanliku demokraatia riismed, mis töölisklass saavutas visades klassivõitlustes 1917.—1924. a. Uutes tingimustes, kus majanduskriis andis eesti kodanluse saagihuvele ühe valusa hoobi teise järel, nägi kodanlus ainsat teed oma kasumite säilitamiseks selles, et veeretada kõik kriisiraskused töötajate kanda. Loomulikult, eesti töörahvas ja eriti tema eesrindlik väesalk eesti proletariaat ei mõelnudki leppida kodanluse sellise poliitikaga ja asus energiliselt oma huvide kaitsmisele. Kriisiaastail suureneb töölisklassi poliitiline aktiivsus, kasvab nende tööliste arv, kes taotlevad väljapääsu kodanliku korra ummikust. Tõuseb streikide laine, suureneb ametiühingute arv jne. Just sellepärast lähebki kodanlus üle ettekatsetatud ja läbimõeldud rünnakule töörahva poliitiliste õiguste vastu, taotleb nende väheste demokraatlike vabaduste kaotamist, mis takistavad teda, kodanlust, veeretamast töötajate õlgadele kõik majanduskriisi raskused.

Sellele klasside-vahelisele võitlusele lisandub võitlus seespool kodanlikku klassi, võitlus kodanliku klassi üksikute rühmade vahel, kes tahavad endile kindlustada valitsemise ainuõiguse kodanlikus Eestis. Pinna peal esineb see võitlus koguni tähtsamana kui klassivõitlus kodanluse ja töölisklassi vahel, sest võitlus üksikute kodanlike rühmade ja parteide vahel võis tekitada rahva seas muljet, nagu oleks siin tegemist olnud võitlusega tõeliste poliitiliste vastaste vahel, kes peavad võitlust demokraatlike, üldrahvalike eesmärkide eest.

Selleks ajaks kujuneb kodanlikus parlamendis kaks põhirühma: ühelt poolt põllumeeste kogud ja asunike koondis, mis esindavad hallparunite ja potipõllumeeste huvisid, ja teiselt poolt linna kodanluse rühmad: majaomanikud, tööerakond ja rahvaerakond. Võitlus nende kahe leeri vahel majanduslikul alal käib peamiselt selle ümber, kuhu suunata töölisklassi eksploatatsioonist saadud kasum: kas hallparunite — maakodanluse — või töösturite — linna-kodanluse — taskuisse, sest majanduskriis on riivanud nii üht kui ka teist osa eesti kodanlusest. Poliitiliselt puhkeb nende vahel võitlus ainuvalitsemise eest, selle eest, kelle ridadest peab tulema riigijuhtkond. See poliitiline võitlus võtab, nagu juba märgitud, põhiseaduse muutmise eest võitlemise kuju ja vormi.

Ent töörahva vastu on mõlemad vaenulikud kodanlikud rühmad ühte viisi

häälestatud. Sel alal ei teki nende vahel põhimõttelisi lahkkelisid. Seisukohtade erinevused, mida nii dramaatiliselt tõstavad esile Tõnisson või Päts, ei ole midagi muud kui erinevused töörahva vastu suunatud tegutsemise meetodeis ning taktikas.

Kuid me ei tohi unustada veel üht tähtsat tegurit, mis vajutas oma pitseri kogu kodanliku Eesti arenemisele kolmekümnendate aastate algul. See on vapslus, see otsene Hitleri agentuur Eestis. Vapsluse tekkimine Eestis on iseenesest juba kõige eredamaks tunnuseks sellest poliitilisest kriisist, mis haaras kodanlikku Eestit. Vapsid tekkisid kriisilainete sopastel harjadel nii, nagu tekkisid taolised fašistlikud parteid ka teistes riikides. Osa suurkapitalistidest, kellele igasugune parlament, igasugused demokraatlikud vabadused iseenesest tundusid juba ähvardusena nende varandustele ja sissetulekutele, oli täis otsustavust lüüa käega demokraatia viimseile riisemeile ja seada sisse varjamatu fašistlik diktatuur. Saades aga väga hästi aru, kuivõrd kitsas on kõigi kodanlike parteide sotsiaalne baas, otsustas eesti kodanluse fašistlik osa luua säärase baasi ääretu demagoogia abil, kasutades seda olukorda, et kriisi hävitava mõju tulemusena suurema osa väikekodanluse (nn. keskkihtide), kodanliku intelligentsi, ohvitserkonna ja riigiametnike materiaalne olukord oli muutunud üha talumatumaks. Samuti õnnestus vapsidel endi poole tõmmata arvult võrdlemisi tähtsusetu osa deklasseerunud töörahvast ja isegi mõned tööliklassi esindajad, kes sattusid proletariaadi ridadesse väikekodanluse hulgast. Sisuliselt olid aga vapsid suurokodanluse, eriti tema kõige reaktsioonilisema osa sõnakuulelikuks tööriistaks, kelle kaudu see osa suurokodanlusest püüdis lõpuni likvideerida kodanliku demokraatliku korra ja üle minna avaliku klassidiktatuuri meetodeile, muidugi vastava „füüreriga“ ehk „tugevakäelise“ inimesega riigiaparadi eesotsas. Kuna vapsidel õnnestus demagoogia meetoditega tõesti võita teatavate kihtide poolehoid ja muutuda massiliseks liikumuseks, siis saab arusaadavaks, et vapsid hakkasid mõjutama poliitiliste sündmuste arenemist.

Selline oli ühiskondlik-poliitiline taust, millel sündis viimne kodanlik põhiseadus. Käesolev kirjutus seab endale ülesandeks näidata selle põhiseaduse tegelikku sisu, maha kiskuda see uduloor, millega eesti kodanlikud natsionalistid ümbritsevad oma viimset põhiseadust, näidata selle põhiseaduse fašistlikku iseloomu.

*

Pätsi eelviimse valitsuse moodustamisel asus Riigikogu põhiseaduse õige „vabale“ tõlgendamisele. Mõeldi välja nn. „dekreedid“ õiguse andmine Vabariigi Valitsusele, volitades teda määrustega vastavaid seadusi või oma seadusi muutma või koguni täitmata jätma. Sel puhul tunnistas Päts Riigikogus küünilise avameelsusega: „See seaduse-eelnõu pidavat tõendama, kui painduv elunõuete järgi meie riigi põhiseadus võib olla.“ Otsene volitus muuta oma määrustega nii riigieelarvet kui ka kehtivaid seadusi anti Riigikogu poolt Pätsi valitsusele 25. XI 1932. Kuid neid „vabadusi“ kasutas ka Pätsi võistleja Tõnisson, kes veel lihtsamalt toimis kroonikursi ümberkorraldamisel: Eesti krooni kurssi alandati J. Tõnissoni valitsuse poolt, ilma et selleks oleks nõutudki varem „volitusi“ Riigikogult.

Põllumeeste kogu ja rahvaerakonna ühine põhiseaduse muutmise eelnõu esitati Riigikogule 18. märtsil 1932. Selle eelnõu aruandja Uluots tegelikult ei pooldanud siis põhiseaduse muutmist, nähes selles nagu teisedki eelnõu kaitsjad ainult „psühholoogilist vastutulekut rahvahulkade meeleoludele“. Et K. Päts seda arvamust ei jaganud, nähtub sellest, et juba nädal pärast Riigikogu põhiseaduse eelnõu läbikukkumist rahvahääletusel 13.—15. augustil 1932 ta soovitab vapside juhtidele koostada uue eelnõu.

Kuid vapsid, eelistades esineda kõigi teiste erakondade „ründajaina“, vastasid K. Pätsi koostöö-ettepanekule eitavalt. Siis astus Riigikogu „heroilise sammu“: hakkas uut eelnõu ise välja töötama. Oli selge, et eeldused uue eelnõu vastuvõtmiseks ei olnud paremad kui eelmiselgi. Tee ühe erakonna diktatuurile põhiseaduse muutmise kaudu oli ebakindel, kuid oli veel teine tee: põhiseaduse rikkumise kaudu. „Ei saa haigust parandada ainult salvidega ja sõnade pealelugemisega,“ ütleb põhiseaduse eelnõu arutamisel Riigikogus Leps, „mõnikord on tarvis ka nuga. Meil pole aga võimu, kes seda teeks.“

Nagu vastuseks ettepanekule võim oma kätte haarata ning hoiatuseks vapsidele, et võimu nende kätte ei anta, kõlab K. Pätsi seletus Riigikogu ees: „Meie riigis tullakse kokku avalikult ja öeldakse, et võimu äravõtmine on õieti väike asi. Kui niisugune liikumine maad võtab, kui riigis valitseb niisugune olukord, et organism ei suuda end terve hoida, siis on arusaadav, et operatsioon ette võetakse“.

Teatavasti kukkus ka teine põhiseaduse muutmise eelnõu läbi rahvahääletusel 10.—12. juunil 1933. Sama aasta oktoobrikuus pannakse rahvahääletusele kolmas põhiseaduse-eelnõu: vapside eelnõu. Selle põhiseaduse eelnõu järgi võis president dekreediga anda eelarve ning valitseda ühe aasta ilma Riigikoguta.

Isegi selline „demokraat“ kui Anderkopp iseloomustab seda põhiseaduse-eelnõu õigusteadlaste päeval sõnadega, et „uus valitsemise kord läheneb diktatuurile. Sarnane põhiseadus leidub ainult Lõuna-Ameerikas, Ekuadoris“.

K. Pätsi ettepanekul otsustas põllumeeste kongress 18. juunil 1933 järgmisel rahvahääletusel hääletada vapside eelnõu poolt. Kuidas sai Päts hakkama sellise metamorfoosiga, et eilsed vaenlased muutusid üleöö liitlasteks? Sellepärast, et K. Päts ja vapsid olid liitlased ühises võitluses rahva vastu. Nende vastuolud olid vaid näilikud. K. Päts pooldas ja õhutas vapslust, et selle liikumise abil haarata võim enda ja oma kliki kätte.

Novembris 1932 ülistas K. Päts Riigikogus vapside liikumust, öeldes, et „selle liikumise eesotsas seisab meie noorsugu, meie ülikool, kõrgemad kohunikud, meie intelligents“.

Kuid 1934. a. alguks muutub olukord: märtsis 1934 K. Päts halvustas vapside liikumust Riigikogus, öeldes, et „sinna olid kogunenud inimesed, kes Vabadussõja vastu välja astusid ja neid, kes seal võitlesid, mõrtsukateks ja lihunikkudeks tunnistasid“.

Augustis 1937. a., Rahvuskogu tööde lõpetamisel, meenutab K. Päts uuesti vapse, seekord — hardumusega: „... ma loodan, et uue põhiseadusega maksmahakkav kord aitab meil ka kriisiaegseid kurbi sündmusi rahulikult

lahendada ja neid, kelle eksisammusid juhtis ausameelne püüd... seltskonnale rahulikuks tööks rahulikkudel oludel tagasi anda.“

Nii näeme K. Pätsi kolme suhtumist vapsidesse: ülistavat, kui oli vaja nende kaudu võimule jõuda; mahategevat, kui oli vaja need kõrvaldada, ja lõpuks — leplikku, kui võimuhaaramine oli K. Pätsil kindlustatud. Kuid need „vabadussõjavastased vapsid“, kes iga kaasajooksja oma ridadesse võtsid, ei tahtnud pidevalt ainult üht „kaasajooksjat“ — K. Pätsi ennast. K. Pätsi armastus oli suur, kuid ühepoolne. Vapsid aimasid, et seda armastust põhjendas ainult „pruudi“ kaasavara: häälte arv, mille vapsid suutsid endile kindlustada jultunud ja demagoogilise agitatsiooniga; nad aimasid, et see kaasvõitleja muutub lõpuks „ainuvõitjaks“.

Rahvahääletuse läbiviimise eel tõstis võimul olev Tõnissoni valitsus üks nädal enne hääletamist rahvahääletuse kvoorumi jälle 50%-ni hääleõiguslike kodanike arvust. J. Tõnissoni lootused oma võimu kõvendamiseks olid rajatud eelnõu tagasilükkamisele.

Juba varem, 11. augustil 1933, kuulutas J. Tõnissoni valitsus välja kaitseseisukorra, sulges Vabadussõjalaste Liidu ühes osakondadega ja seadis sisse eeltsensuuri. Eeltsensuurile vastasid kodanlikud ajalehed valitsuse sõnumite boikoteerimisega, „vapside“ organisatsioon aga sellega, et tegutses veel suurema energiaga.

14.—16. okt. 1933 võeti rahvahääletusel vapside põhiseaduse-eelnõu suure enamusega vastu. Selle võidu vapsid saavutasid rahva petmisega, avaliku terrori meetodiga — tuletagem meelde kas või vapside „kaikamehi“ —, demagoogiliste lubadustega ja teiste taoliste võtetega. J. Tõnissoni valitsus oli sunnitud lahkuma. Valitsuse moodustas K. Päts, kes kõik oma ministrid võttis väljaspoolt erakondi. Põhiseaduse muutmisega olid K. Pätsi kui riigipea võimupiirid laienenud. „Riigikogu kõikvõimsus oli murtud,“ kirjutab Kleesment, „ning riigielu juhtimine kandus üle riigipeale“.

Uue põhiseaduse rakendamine algas kaitseseisukorra kehtestamisega. Riigikogu valimised lükati edasi. Kõik poliitilised koosolekud keelati. Riigikogu viimseil koosolekuil võeti vastu seadus kaitseseisukorra täiendamise kohta, mis andis õiguse vallandada kõiki ametnikke ilma erilist põhjust esitamata.

Selline oli lühidalt sündmuste väline kulg, mis kehtestas vapside põhiseaduse Pätsi ja teiste eesti kodanlike natsionalistide kaasabil ja toetusel. Selle põhiseaduse abil upitas eesti kodanlus lõpuks Pätsi presidendi kohale ja sest ajast peale hakkab Eestis valitsema Pätsi-Laidoneri-Uluotsa-Eenpalu klikk, kes viib tegelikult ellu peaaegu kõik vapside programmilised nõudmised, avades seega varjamata kodanliku diktatuuri ajajärgu Eestis.

Käesoleva kirjutise raamidesse ei kuulu selle ajajärgu vaatlemine ja analüüsimine. Siinkohal me tahame lahti mõtestada viimse kodanliku põhiseaduse ideoloogilised alused, näidata, kuidas eesti kodanlikud natsionalistid ja eeskätt Uluots võltsisid ja vassisid eesti rahva ajalugu kodanluse kasuks ja eesti töörahva kahjuks.

*

Selgitades Rahvuskogu ees Pätsi põhiseaduse aluseid, tähendas prof. Uluots, et nad on rajatud kahele põhimõttele:

1. „Oleme tahtnud teatava määrani mineviku katseid ära kasutada tuleviku jaoks“. Seda põhjustab asjaolu, et „eesti rahvas ei tee ainult praegu

oma esindajate kaudu põhiseadust, vaid põhiseadus kui rahva elu algkorraldus ulatub meie kaugesse minevikku tagasi ja isegi ürgsesse minevikku“.

2. „Oleme tahtnud teatud fakte ühendada teatud ideedega“.

Vaatame lähemalt neid mõlemaid põhimõtteid.

Uluotsa esimeseks ülesandeks on seega kindlaks teha, missugune on eesti rahva ajalooliselt kujunenud konstitutsioon, mis on olnud iseloomustav eesti rahvale sajandite jooksul kuni tänapäevani, nagu ta ise ütleb.

On selge, et sel teel härra professor läheb rappa ja leiab vaid sisutuid abstraktsioone. „Pole midagi iseloomulikumat kodanlusele kui nüüdisaegse korra joonte ülekanmine kõigile aegadele ja rahvastele“ — need Lenini sõnad kehtivad täiel määral Uluotsa kohta.

„Tähtsamaks jooneks,“ ütleb Uluots, „mis läbib eesti rahva mineviku nii kaugemale, kui meie silm ulatub vaatama, on kõrgelt arenenud isiksus, mille juures aga tulevad mõnikord esile ka „teatavad nõrkused“. Millised need nõrkused on? „Meie nimetame neid,“ ütleb Uluots, „jonnakuseks (!).“

Kogu teine peatükk põhiseaduses — kodanikkude õigused ja kohustused — ei ole midagi muud kui „eesti rahva loomusel põhjeneva isiksuse vastavaks väljenduseks“. Seejuures on eriti ka „jonnakust“ silmas peetud. „Esitatud põhiseaduse eelnõu,“ ütleb prof. Uluots, „ei ole tahtnud seda isiksust muuta jonnakuseks“. Pole huvitusest märkida, et ka Eenpalu paneb rõhku jonnakuse väljajuurimisele põhiseaduse kaudu. „Meie jonn ja meie talupojakaarakter“, ütleb Eenpalu, „nõuavad asja üldsuse printsiipidega täiendamist“.

Meie jätame Uluotsa ja Eenpalu südametunnistusele otsustada, kas siis tõesti eesti rahva põhiomaduseks on jonn ja tõrksus. Kuid vaevalt nad ise nii väga uskusid oma juttu. On selge, millisest „jonnist“ on siin jutt. Uluotsale, Eenpalule ja Ko-le ei meeldi eesti töötava rahva visa ning järjekindel vastupanu ja võitlus oma vabastamise eest kodanluse võimu alt. Neid eesti töörahvas sügavasti juurdunud vabadusetaotlusi kujutavad kodanlikud natsionalistid kui iseloomunõrkusi, sest nende võitleja-omaduste tõttu ei läinud kodanlusel kunagi korda murda töörahva vastupanu ning selle „jonnakuse“ tulemusena Pätsi klikk visatigi 21. juunil 1940 ajaloo pühkmekasti.

Teine jonn, mis ilmnevat Uluotsa järgi eesti rahva senises elus, on „teatav organisatsioon oma perekonna, oma kodu näol“. Selline organisatsioon pidavat ilmtingimata leiduma iga rahva juures ja igal arenemistasemel.

Kolmandaks eesti rahva üheks iseloomustavaks jooneks olevat tema „teatav lugupidamine üksiku tööala, üksiku kutse vastu“.

Niisiis on Uluotsa järgi Pätsi põhiseadus rajatud kolmele põhimõttele: esiteks, eestlasel oli, on ja saab olema isiksus (mis muide mõnikord muutub tõrksaks); teiseks, tal oli, on ja saab olema perekond ja kodu; kolmandaks, tal oli, on ja saab olema teatav lugupidamine üksiku tööala vastu.

Kodanlikus ühiskonnas valitseb kodanlik perekond. „Kodanlik abielu,“ ütlevad Marx ja Engels „Kommunistlikus manifestis“, „on tõeliselt ühisenaisepidamine. Meie kodanlased, mitte rahuldudes sellega, et nende proletaarlaste naised ja tütreid on nende käsutuses, kõnelemata ametlikust prostitutsioonist, leiavad erilist lõbu üksteise abielunaiste vastastikusest võrgutamist.“ Kapitalistlik masinatööstus on proletaarse perekonna purustanud ja naise ühes lapsega alistanud kapitali kõige julmemale ekspluateerimisele.

Sellisenä näeb välja tegelikkuses kodanlik perekond, ja see pilt, mida nii tabavalt formuleerisid teadusliku sotsialismi rajajad, oli täiel määral kehtiv ka kodanliku Eesti kohta. Ja seda „idüllilist“ perekondlikku elu tahtsid Uluots ja teised eesti kodanlikud natsionalistid jäädvustada igavesteks aegadeks!

Niisama naeruväärne ja ebasiiras on kodanlaste „lugupidamine“ üksiku tööala vastu. Kas see on lugupidamise väljenduseks, et tööliste töövilja kriisi ajal massiliselt hävitatakse, kuna miljonid töölised samal ajal nälgivad?

Prof. Uluots tunneb ise, et rajada põhiseadust rahva iseloomule, perekonnale ning töösse suhtumisele on lootusetu ülesanne. Ta tahab ühendada institutsioone mitmesugustest ühiskonna formatsioonidest „ideede“ abil. Selliseid teoreetiku iseloomustas Marx saja aasta eest sõnadega: „Ta tahab olla süntees, on aga ainult koostatud eksitus.“ Et esimese põhimõtte rakendamine ei või anda tulemusi, siis kasutab prof. Uluots täiendavalt veel teist niisama omapärast meetodit, mida ta nimetab „teatud faktide ühendamiseks teatud ideedega“. Ta alustab arutlust küsimusega: „Mis on idee ja mis on fakt?“ Kuid sellele küsimusele otsesest vastamisest ta põikleb kõrvale, laskudes udusesse filosoofiasse. „Muidugi mõista,“ ütleb ta, „fakt filosoofilises mõistes võib olla ei midagi muud kui fakt“. Tõesti, sügavamõisteline tähelepanek, mis on härra professori vääriiline. „Kui siiski,“ seletab Uluots, „omal ajal (!?) tehti vahet fakti ja idee vahel, siis praktilise elu seisukohalt on see eristamine täiesti põhjendatud“.

Uluots asub nüüd neid fakte loendama, eristades neid ideedest, nagu seda tehtudki — „omal ajal“ (kus, kes, millal?).

„Esimene fakt,“ ütleb Uluots, „mida meie riigielu korraldamisel arvestada tuleb, on meie riigi maa-ala“.

Teatavasti maa-ala ei mänginud kogu põhiseaduse poleemika kestel mingit osa. Põhiseaduse ja riigi loomuse kindlaksmääramisel on maa-ala täiesti tähtsusetu. Uluots asetab aga maa-ala küsimuse esikohale sellepärast, et „meie lähima naabri maa-ala (mõeldud on Nõukogude Liitu. J. M.) ulatub mitte tuhandettesse, vaid isegi kümnetesse tuhandetesse kilomeetritesse.“ Siin võiks lugeja küsida; mis sellel faktil on ühist tulevase põhiseadusega? Mille professor jättis ütlemata, seda seletab sõjameheliku otsekohesusega sõjaväelane, nimelt riigivanema esindaja kindral Reek: „On tarvis korraldada elu nii,“ ütleb Reek Rahvuskogu koosolekul 2. märtsil 1937, „et meie mitte ainult ei võta lööke vastu, vaid tarbe korral suudaksime ise neid anda.“ Selleks on aga vaja anda vabariigi presidendile sellised õigused, et tal oleks „sel puhul selleks ülesandeks rahva täieline usaldus ja siit sõltuvalt ka täieline võim“. Nagu näha, ei erine Päts, Uluots, Reek ja nende kaaslased mitte milleski vapsidest. Samuti nagu vapsidki pakuvad ennast need „isamaapäastjad“ välisimperialistlike riikide kindralstaapide teenistusse, reklaamivad Eesti maa-ala kui sobivat hüppelauda kallaletungiks NSV Liidule.

Teine „fakt“ on „rahvas oma sotsiaalses koosseisus“. Kuidas seda fakti on analüüsitud ja valgustatud, millise ideega see fakt on ühendatud, sellest hiljem. Vaatame seni kolmandat „fakti“.

Kolmas „fakt“, mida põhiseadus peab arvestama, on Uluotsa arvates see,

et „loodus näitab ja ühiskondlik elu õpetab, et ikka ja alati on teatavaid võimete erinevusi üksikute ühiskonna liikmete vahel“. On see nii — „ikka ja alati“ —, siis on tegemist loodusseadusega, mida pole võimalik põhiseadusega muuta.

Neljas „fakt“, mida uues põhiseaduses tuleb arvestada, on „ühiskonna institutsioonid, mis ulatuvad tagasi aastatuhandetesse“. Selliseks institutsiooniks olevat Riigikogu ja Asutav Kogu, kelle eelkäijaks olevat Maapäev. See Maapäev olevat omakorda järglaseks Eesti Maapäevale, mis aga ulatub vähemalt 13. sajandisse. Üks imelik seik: Uluotsa kontseptsiooni järgi on põhiseadus olemas juba siis, kui riiki ennast pole olemas, kodanliku riigi institutsioonid eksisteerivad juba siis, kui kodanlust ennast pole veel olemaski. Ühiskond on Uluotsa käsitluses nagu kõva kristall — ta ei muutu. Pole olnud ei orjapidamise- ega feodaalkorda, ei kodanluse võitu feodaalkorra üle ega kapitalistlikku korda, ei sotsialistlikku revolutsiooni ega kodusõda NSV Liidus jne. On, olid ja saavad olema ainult „aastatuhandetesse ulatuvad“, igavesed ja kõikumatud kodanliku riigi institutsioonid.

Uluots nimetab seda faktiks, kuid see on tegelikult ainult piiratud kodanliku professori aju väljamõeldis, mis on vastu seatud ajaloo objektiivsele arenemisele.

Sellised on „faktid“, millele on rajatud Pätsi-Uluotsa põhiseadus ja mida Uluots ühendab teatavate „ideedega“. Millised on siis selle põhiseaduse ideed?

„Tuleb tähendada,“ ütleb Uluots, „et just ideede suhtes on raskem valikut teha kui faktide juures“. Näib, et Uluots valib ideid nagu edev naine kübaraid. Asi seisab selles — tähendab Uluots —, et ideed, „kui nad puudutavad üksikuid elualasid, võivad kergesti nõnda mõjutada üksikuid tegelasi, üksikuid väga lugupeetud isikuid, et nad ühest ideest haaratud olles just kui teisi asjaolusid ja ideesid tähele panna ei taha“. Nõnda on Uluots, lähtudes faktidest, et neid ühendada ideedega, lõpuks jõudnud ideeni, mis teisi fakte „ei taha tähele panna ja nendega ühendusse astuda“. Millisest „ideest“ on haaratud siin „üksik väga lugupeetud isik“, nimelt õigusajaloo professor Uluots ise, see selgub, kui vaatleme, kuidas ta, uurides eesti rahva sotsiaalses koosseisu, „valib“ fakte, et neid siis omakorda ühendada „valitud“ ideedega.

„Kui Eesti elanikkonda analüüsida,“ ütleb prof. Uluots, „siis ilmneb, et meie rahvas sotsiaalses koosseisus on võrdlemisi ühtne“. Et prof. Uluots selle väite tõendamiseks ei too mingeid andmeid, esitame siin selle „ühtsuse“ iseloomustamiseks vastava kokkuvõtte kodanlikust raamatust „Eesti ühiskond, selle koostis, areng ja iseloom“: „Kõigest $\frac{1}{10}$ eesti rahvast kuulub sellesse pere-meeste kihti, keda nende seas enam-vähem kapitalistlikuks olluseks võiksime nimetada, s. o. kes töötab alaliselt palgatud töolistega“. Need kodanlikest allikaist võetud andmed, mille täpsuse eest meie midugi ei saa vastutada, kõnelevad selget keelt eesti rahva nn. ühtsusest. Kuid Uluots temale omase piiratusega ei taha ilmselt näha neid fakte ja reastab neid nii, et see rahuldaks tema „teooriat“. „Sellest faktist,“ ütleb Uluots, „saab ja peab eeskätt tegema järeldusi konstitutsioonilises mõttes“. Ent ükski kodanlik põhiseadus ei saa sellest järeldusi teha, ilma oma võimu üle andmata mittekapitalistliku rahva enamuse kätte. Et vältida seda järeldust, tuleb võltsida fakte. See-

pärast tegelebki Uluots ainult faktide võltsimisega ja valib fakte nii, et neist hoolega kõrvaldada kõik, mis võib osutada hädaohhtlikuks tema soovidele. Selle „meetodi“, mida on alati kasutanud kodanlikud tegelased, iseloomustamiseks ütles Marx, et „teoorias on kerge abstraherida kõik vastuoksused, mis esinevad reaalsuses igal sammul. See teooria oleks seega idealiseeritud reaalsus“.

Kodanliku Eesti idealiseerimata reaalsuse faktid aga on umbes järgmised (me esitame neist vaid mõned, kõige iseloomustavamad):

Eestis kehtis kaitseseisukord kogu nn. iseseisvuse kestuse ajal. Uue põhiseaduse koostamise ajal ütles tolleaegne kohtuminister Anderkopp väga iseloomustavalt: „Meie valitsuse laua taga ütleme, et meie ilma kaitseseisukorra seadusega ei saa läbi“. Eestis valitses ohjeldamatu terror töörahva vastu, väljakohtud, „35“, „50“, „115“, „149“ ja teised massilised poliitilised kohtuprotsessid eesti rahva paremate poegade, kommunistide vastu.

Eesti endine suurtööstus lammutati. Täiesti laostusid laevaehitus ja metallitööstus. Kogu tekstiiltööstuses töötas kodanliku iseseisvuse lõpul kokku vähem töölisi kui enne sõda Kreenholmis üksinda. Täiesti hävines keemia-tööstus, jäid seisma tsemendivabrikud ja lubjatehased jne.

Eesti majandus sõltus täiesti olukorrast välisurgudel. Eesti siseturgu valitsesid monopolid. Eesti majandust suunatakse imperialistlike riikide poolt toor- ja poolvalmissaaduste tootmisele. Eesti majandus sattus asumaa tase-mele. Kogu Eesti välisvõlg kasvas 218 miljoni kroonini.

Kogu majandust ja riigielu juhtis väliskapitali saagihimu, kellele eesti rahvas oli mängukanniks. 150-st suuremast ettevõttest kuulus eestlastele 73, välismaalastele 77. Kodanluse ajal oli 60% suurkaubandusest ja 40% väikekaubandusest välismaalaste käes. „Joakim Puhk oli Eesti peremees, kuna ta oma peremees asus väljaspool Eesti piire,“ kirjutab sm. N. Karotamm.

Eesti töölikonnal tuli kahekümne aasta jooksul läbi teha kolm kriisiperioodi: 1924., 1929.—1933. ja 1937. a. Kogu kodanliku iseseisvuse kestel valitses alaline tööpuudus. Reas linnades ja alevites oli $\frac{1}{2}$ — $\frac{1}{3}$ töövõimelisest elanikkonnast töötä. Tööliste töötasu langes pidevalt.

Maa oli muutunud spekulatsiooni objektiks. Hallparunite käes oli üle poole maast, kuigi see moodustas ainult $\frac{1}{5}$ talundite arvust. Kehvikuile kuulus ainult $\frac{1}{10}$ maast, kuid see moodustas $\frac{1}{3}$ talundite üldarvust (442 suurimal maaomanikul oli maad tunduvalt rohkem kui 22 000 kehvikul).

Eesti ja kesktalupoeg oli võlgadega üle koormatud. Asunike ostuvõlg kasvas „iseseisvuse ajal“ 45 miljoni kroonini. Kogu talurahva võlasumma tõusis 150 miljoni kroonini.

Nendest ja paljudest teistest taolistest faktidest on võimalik teha ainult üks järeldus: kogu kodanlik Eesti oli rajatud liivale, tema edasine eksisteerimine otseselt hädaohustas eesti rahva edasist olemasolu, kuna eesti rahvas, tema töötavad kihid, s. o. rahva enamik, asus kahekordse rõhumise — võõramaiste imperialistide ja oma müüdava kodanluse rõhumise — all. Sellepärast on Uluots ja temataolised pseudoteadlased ja kodanlikud poliitikud selleks, et teha magusamaks seda kibedat pilli, mille eesti rahvas pidi alla neelama, püüdnud ühendada „teatud ideed“ „teatud faktidega“ ja, mis peasi, need „ideed“ ja need „faktid“ serveerida kui demokraatia viimse moekarje.

„Kogu põhiseaduse eelnõu,“ hoopis Uluots, „lähbib demokraatia ideestik.“

Rahvuskogu kõnede peateemaks muutub demokraatia, muidugi demokraatia tema kodanlikus, piiratud mõistes. Pole tõesti vaja tsiteerida neid sõnavõtte kodanliku demokraatia ülistamiseks, sest „parlamendis ainult lobistakse selle erilise eesmärgiga, et lihtrahvast ninapidi vedada“ (Lenin). Et ka Rahvuskogu oli selliseks ja veel palju hullemaks parlamendiks, kus saadikud ainult petavad masse ilusate fraasidega, selgub Rahvuskogu liikme Karlsoni tunnistusest: „Rahvuskogus,“ kirjutab Karlson, „õppisin ma mõistma seda suurt tõe, mille sõnastas geniaalne minister ja diplomaat Talleyrand: inimesele on sõnad selleks antud, et oma mõtteid varjata. Peab ütlema, et ka meie juures on selles poliitikakunsti kaugele jõutud“.

Milles seisab demokraatia-idee põhiseaduse koostajate seletuse järgi?

„Demokraatia idee lähtub sellest,“ ütleb Uluots, „et mitte üksik klass, teatud rass ega riigi abstraktne suurus (!?), vaid elavad inimesed on need, kes kannavad riigivõimu ja annavad temale näo ja võimu“.

Prof. Uluotsa järgi on demokraatia kriteeriumiks — „elav inimene“. Et seni riike on valitsenud ja kujundanud ainult elavad inimesed, siis kõik senised riigid peaksid Uluotsa järgi olema demokraatlikud.

Rahvuskogus ja ajakirjanduse veergudel saab moodsaks teemaks jutt niinimetatud „moodsast“ demokraatiast.

„Meie, demokraatia põhimõttel seistes,“ ütleb „moodsa“ demokraatia kaitsja Anderkopp Rahvuskogus, „peame tõsiselt kaaluma ja hoiduma sellest, et meie demokraatia nimel liialdama ei hakka. Demokraatiat tuleb kaitsta demokraatia enda eest“ (!). Küllaliski tähendusrikas järeldus, sest selles seisabki kodanluse ideoloogide ülesanne: kaitsta kodanluse ülemvõimu, s. o. kodanluse demokraatiat tõelise demokraatia, s. o. rahva võimu eest. Lenin näitas, et ei ole olemas demokraatiat „üldse“, vaid on olemas kas proletaarne või kodanlik demokraatia. Kodanlik demokraatia aga ei ole midagi muud kui organisatsioon töölisklassi süstemaatiliseks mahasurumiseks kodanluse poolt. Seda ümberlukkamatut fakti, mis on iga kodanliku põhiseaduse tõeliseks aluseks, püüabki Uluots varjata „ideega“, nagu olevat kodanlikus riigis kogu võim rahva enda käes.

Riik on klassivõitluse organ. Riik on kogu ühiskonna esindajaks ainult niipalju, „kui palju ta oli selle klassi riigiks, kes omal ajal esindas kogu ühiskonda: vanal ajal oli ta orjaperemeeste riigiks... keskajal — feodaal-aadlike ja meie ajal — kodanluse riigiks“ (Engels).

Ükski demokraatlik vabariik ei kaota klasse vastuolu. Samal ajal demokraatia arenemine loob alles selle pinna, millel see klasside vastuolude võitlus lõplikult otsustatakse. Alles kodanluse võimu kukutamine võimaldab seega tõelise demokraatia sünni.

Rahvavaenlased — Uluots, Anderkopp ja Ko. — püüavad tõelise rahva-demokraatia arenemist iga-vahendiga takistada. Selleks on vaja, nagu Marx ütleb, „vabaduse nimi ümbritseda auga ja ainult asetada takistused vabaduse teostamiseks, loomulikult seaduslikul alusel“.

Kodanlikud põhiseadused ei tunne ega tunnusta klasse, vaid ainult kodanikke, kellele on kindlustatud „vabadus“, „võrdsus“ ja „isikupuutumatus“. Kõik need „vabadused“ on nõnda korraldatud, et „kodanlus võib neid kasutada, mitte kohates ühtki takistust teiste klasside poolt.

Seal, kus ta nende klasside suhtes on täielikult keelanud need vabadused või lubab neid kasutada teataval tingimusil... on see toimunud alati ainult ühiskondliku julgeoleku, s. o. kodanliku julgeoleku huvides, nagu seda kirjutab ette konstitutsioon.“ (Marx.)

See Marxi poolt antud Prantsusmaa kodanliku konstitutsiooni iseloomustus sobib täiel määral ka Pätsi-Uluotsa põhiseadusele, kus vaidlusi tekitas ainult küsimus, kas tarvitada põhiseaduse eelnõu väljendi „avalik julgeolek“ asemel terminit „ühiskondlik rahu“ või „avalik kord“. Rahvuskogu teine koda asendas „ühiskondliku rahu“ „avaliku julgeolekuga“ ja lõpuks mõlemad kojad nõustusid Uluotsa ettepanekul „kompromissiga“: „avalik kord“. Mis on aga avalik kord? „Oluline osa,“ tunnistab Anderkopp, „jääb siin tulevastele seadustele, mis avaliku korra ja julgeoleku mõistele peavad andma tuuma“.

Põhiseaduse tuumaks ongi need „tulevased seadused“, mis peavad „konkretiseerima“ põhiseaduse paragrahve. „Konstitutsioon,“ ütleb Marx, „osutab alati tulevastele orgaanilistele seadustele, mille eesmärgiks on üksik-asjaliselt arendada neid kitsendusi ja nõnda korraldada kõigi nende õiguste piiramatut vabadust, et nad ei põrkaks kokku üksteisega ega ka ühiskondliku julgeolekuga.“

Ühiskondlik julgeolek on kodanluse julgeolek. Avaliku julgeolekuga on järelikult vastuolus kõik, mis võiks ohustada või nõrgestada kapitali ainuvõimu kodanlikus riigis. „On selge,“ ütleb Uluots, „et mõtete avaldamise vabadus... võib osutada teguriks, mis ühiskonnale kui tervikule võib kahjulik olla. Sellest seisukohast välja minnes on seda vabadust kitsendatud riigi julgeoleku, avaliku korra ja kõlbluse huvides“.

Sellel „põhimõttel“ on koostatud Pätsi põhiseaduse tähtsamad kodanike õigusi käsitlevad paragrahvid. „Iga konstitutsiooni paragrahv,“ ütleb Marx, „sisaldab eneses oma ülem- ja alamkoja: üldlauses — vabaduse, kitsenduses — vabaduse kaotuse.“

Kui kõrvutada põhiseaduse paragrahvide esimest, deklaratiivset osa samade paragrahvide teise osaga, mis on rajatud kodanluse julgeoleku vajadusele, siis selgub kohe kõigi nende õiguste paberlikkus ja fiktiivsus.

Põhiseaduse paragrahvide esimene osa	Põhiseaduse paragrahvide teine osa
§ 10. Isiku puutumatus on kindlustatud.	§ 10. Kedagi ei või jälitada muidu kui seaduses ettenähtud juhtudel ja korras.
§ 12. Kodu on puutumatu.	§ 12. Ei tohi tungida elamusse ega seda läbi otsida muidu kui juhtudel ja nõuete täitmisel, mis on ettenähtud seaduses.
§ 13. Liikumine ja elukoha muutmine on vaba.	§ 13. Seda vabadust võidakse kitsendada seaduses ettenähtud aluseil ja korras.

§ 15. Mõtete avaldamine sõnas, trükis, kirjas, pildis ja kirjutises on vaba.

§ 15. Seda vabadust võib seadusega kitsendada riigi julgeoleku, avaliku korra, kõlbluse ja kodaniku hea nime kaitseks.

Nõnda on kodanikel õigus koonduda „kultuurilistesse, teaduslikesse, üldkasulikesse, kutselistesse, poliitilistesse (!) ja muisse ühinguisse“, kuid — „seaduses ettenähtud alusel“ (§ 18).

Õpetamine ja kasvatamine, teadus ja kunst on vabad, kuid see „peab toimuma Eesti riiklikus vaimus, riiklikul korraldusel ja järelevalvel“ (§ 22).

Elukutse valimine on vaba — „seaduses määratud alusel“ (§ 24).

Eestis on streigivabadus. Ainukeseks kitsenduseks on: „töötulide lahendamise, ka streigi teel, korraldatakse seadusega“ (§ 27).

„Töö on riigi kaitse all“ (§ 27). See kaitse väljendub selles, et „iga kodaniku õigus ja kohus on ise soetada endale tööd“.

„Perekond on kaitse all“ (§ 21). Abikaasade vahekorraldamine määratakse seadusega, kasjuures tuleb lähtuda sellest, et „juba looduse poolt seatuna ei saa mõlemad abikaasasid ühesugusesse seisundisse seada“ (Uluots).

Samale kahepaiksuse „põhimõttele“ on rajatud ka vähemusrahvuste õigused. Vähemusrahvustele „kindlustatakse“ omavalitsus. „See tähendab seda,“ ütleb Uluots, „et see omavalitsus peab riiklikus kehas täitma oma ülesandeid, kuid nõnda, et see keha kahju ei saaks“. Teise koja aruandja Anderkopp avaldab teise koja nimel, et „ei tohi olla niisugust olukorda, et vähemusrahvus on riik riigis, vaid meie peame vähemusrahvustele kätte mõõtma, mida riiklikult võib.“ Kuid tegelikkuses eesti kodanlus sugugi ei protesteeriks saksa vähemusrahvuse tegutsemise vastu, kes siiski kui „riik riigis“ oli „viienda kolonni“ organiseerija. Liiga tihedad on sidemed, mis ühendavad eesti kodanlikke natsionaliste saksa fašistliku riigiga! Ent samal ajal tõrgub eesti kodanlus andmast vene vähemusrahvusele nn. „kultuuriautonomiat“, sest vene vähemusrahvus koosneb suurel määral tööraha kihtidest ja liiatigi võib sellise „kultuuriautonomia“ andmine tasandada teed „idast“ tulevatele „kahjulikele“ ideedele.

Kodanlus pole kunagi tegelikult taotelnud sotsiaalse ja rahvusliku eba võrdsuse kaotamist. „Kõige demokraatlikumas kodanlikus riigis,“ ütleb Lenin, „kohtavad rõhutud massid igal sammul kisendavat vastuolu formaalse võrdsuse, mida proklameerib kapitalistide demokraatia, ja tuhandete faktiliste kitsenduste ning komplikatsioonide vahel, mis teevad proletaarlasi palgaorjadeks“.

Pätsi põhiseaduse üheks peamiseks eesmärgiks on täiesti kõrvaldada töölistklassi esindajad tulevases parlamendist. Eesti kodanlus, kindlustanud ajutiselt oma positsiooni, ei vaja enam ka oma agentuuri töölistklassis, kes peab aitama töölistklassi vastupanu murda. „Puhtsotsid“, eesti kodanluse truid teenrid, muutuvad ülearuseks ja „töötuks“. „Sotsialistid,“ ütleb Lattik viimases Riigikogus, „on ennast ikka pidanud vahemeheks tööandja ja tööliste vahel. Elu läheb nii raskeks, et tuleb otsekohe asja ajada ilma vahemehta.“ Ja suurkaupmees Joakim Puhk hakkab ise, ilma vahemeesteta, teise koja liikmena nõudma, et põhiseaduse eelnõu lause „eraomandi kasutamine

ei või vastukäiv olla üldistele huvidele“ kui „ebaselge ja kardetav“ (meie sõrendus. J. M.) kustutatakse. See kodanliku Eesti tõelise peremehe soov täidetakse sõnakuulelikult.

Et veelgi kindlustada kodanluse positsioone, luuakse „seaduslik“ baas suurkapalistide vahetuks osavõtuks riigi valitsemisest: asutatakse teine koda. „Teine koda,“ ütleb Päts Rahvuskogu avaistungil, „on vajalik selleks, et need, kelle pihta küsimused käivad, ise kaasa otsustada ei saa, kuna nende hääle arv ei ole nii suur, et nad võiksid endid maksma panna.“ Teine koda peab seega looma jõukale vähemusele võimaluse oma tahet varatule enamusele peale suruda. „Üldise tunnustuse,“ ütleb Anderkopp, „võitis seisukoht, et esimene koda peab olema rahva meeleolu esildav koda, teine aga riikliku tarkuse ja kogemuste koda.“ Kuidas seda „tarkust“ etendati, näitab kas või ülaltoodud episood Puhkiga. Ja kogu see komöödia lavastati kodanluse poolt „uue“, „moodsa“ demokraatia nimel! Teoses „Põhiseadus ja Rahvuskogu“ kirjutab Rahvuskogu liige Karlson imestamapaneva avameelsusega: „Demokraatia oli trump ja plebistsiit nõudis seda. Miks mitte? Pühapäev eriti ja paraad vajavad ilukõnet. Niisugune pühapäev ja paraad oli ka Rahvuskogu.“ Kommentaarid on ülearused.

Sellised olid „ideed“ ja „faktid“, mis pidid kindlustama kodanluse ainuvõimu Eestis ja mis olid võetud viimse kodanliku põhiseaduse aluseks.

*

Demokraatia on rahva enda valitsus. See demokraatia on võimalik alles riigis, kus kodanluse võim on jäädavalt hävitatud ja töölisklass muutunud valitsevaks klassiks. Selliseks demokraatiaks on Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni poolt loodud nõukogude demokraatia.

Nõukogude võim tõi eesti rahvale tõelise vabaduse ja iseseisvuse. Eesti rahvas vabanes klikihuvilise ja fašismimeelse kodanluse võimu alt, kes enam kui kahekümne aasta jooksul oli saherdanud eesti töörahva töövilja välismaistele kapitalistidele.

Nõukogude võim tagab kõige avaramaid võimalusi tootmisjõudude arenemiseks ja õitsenguks. Eestis on jäädavalt kadunud sotsiaalne ja rahvuslik ebavõrdsus, tööpuudus ja töötaolek. Nõukogude võim tagab eesti rahvuslikku iseseisvust ja vabadust, oma rahvusliku kultuuri õitsengut ja õnnelikku tulevikku.

Nõukogude riik koosneb võrdõiguslikest rahvaist, kes ühiselt ehitavad kommunistlikku ühiskonda. Selle riigi eesotsas seisab kõige eesrindlikum partei maailmas, kes teaduslikult ja kavakindlalt suunab kõik jõud võitluseks kommunismi eest. Lenini-Stalini partei juhtimisel hävitati kapitalistlik kord Venemaal, ehitati üles uus sotsialistlik riik, purustati fašistlik Saksamaa ja vabastati terve rida Euroopa riike fašistlikust rüüstajast.

Rahuaegses taastamistöös liituvad kõik nõukogude rahvad veel tihedamini Nõukogude valitsuse ja partei ümber, võites kõik raskused kommunistliku ühiskonna ülesehitamisel.

TÜ RAAMATUKOGU

1 0300 00750351 1